

Schuttelaar
& Partners

**The
Agency
for a
Healthy
World**

19 | 95

7

LANDBOUW

19

VOEDING

29

GEZONDHEID

— ONZE MISSIE

We leven in een wereld waar we veel voor elkaar hebben gekregen. Maar een zorgeloze toekomst is niet vanzelfsprekend. Onze planeet blijkt kwetsbaar. Business as usual is niet langer een optie. Uitdagingen rond voedsel, klimaat, grondstoffen, energie en volksgezondheid betekenen dat we onze economie radicaal anders moeten inrichten. Circulair en toekomstgericht.

Schuttelaar & Partners richt zich dan ook op het gezonder en duurzamer maken van ons agrofoodstelsel en het realiseren van een vitale samenleving waarin de kwaliteit van leven voorop staat. We zetten ons in voor verandering van de voedselproductie zodat een groeiende bevolking gevoed kan worden zonder de aarde uit te putten.

Waarbij alle schakels in de landbouw- en voedselketen een adequate beloning voor hun inspanningen verdienen. En de duurzame en gezonde voedselkeuze voor consumenten vanzelfsprekend is. We dragen bij aan betaalbare gezondheidszorg voor iedereen en stimuleren een gezonde leefstijl in

alle levensfasen. Dit doen we in multidisciplinaire teams met vakmatige experts, communicatie- en public affairs adviseurs, designers en digital developers. Samen met onze klanten bouwen we zo aan innovatieve projecten met impact. Wij maken business van de verandering. Gepassioneerde

vakmensen werken graag bij ons. Specialist die hun kennis en denkvermogen koppelen aan ons ideaal om daadwerkelijk bij te dragen aan een gezondere en duurzamere planeet. Dat was bij onze oprichting 25 jaar geleden onze missie. En die is nu actueler dan ooit.

Specialisten die hun kennis en denkvermogen koppelen aan ons ideaal om daadwerkelijk bij te dragen aan een gezondere en duurzamere planeet.

—
**For a
healthy
world**

95 > **START S&P BIJ WINKELMAN**

> **OP ZOLDER OP HET BANKAPLEIN**

SUZANNE

Suzanne van der Pijl, magaging partner Voedseltransitie en Verpakkingen, combineert fenomenale product- en dossierkennis met snel schakelen en praktisch oplossen. Vanaf haar tiende is bezig zijn met duurzaamheid en biologisch voedsel vanzelfsprekend. Als milieusocioloog uit Wageningen snapt ze het belang van nudging en aanbodgericht sturen. Een van haar successen is het werk voor PLUS, die nu 5 jaar tot 'Meest Verantwoorde Supermarkt' is uitgeroepen.

Ze was tien jaar voorzitter van Skal en stond aan de wieg van organisaties zoals Milieu Centraal, Stichting Noordzeevis uit Scheveningen en Gezond Uit. "De noodzaak sneller te schakelen is enorm! Om transitie in te zetten, moeten we gezamenlijk de verantwoorde keuze de default of norm laten zijn", vertelt ze. S&P is van 5 naar ruim 80 werknemers

De noodzaak sneller te schakelen naar een gezonde en duurzame wereld is enorm!

gegroeid. Kijkend naar alumni, zijn meer dan 100 ex-werknemers nu zelf MVO-manager bij toonaangevende bedrijven. Als echte Haagse maakt het haar trots om te zien dat het bureau ook investeert in de lokale en Nederlandse economie zoals Noordzeevis uit Scheveningen. De verbondenheid en het vertrouwen die lokale initiatieven met zich meebrengen vindt ze prachtig.

Naar verwachting zal de rol van de overheid groter worden in het borgen van collectieve waarden, de commons. Een trend die ze ziet is dat technologieën gebaseerd worden op processen zoals we die in de natuur zien. Lessen die we uit de natuur trekken kunnen uitkomst bieden bij het ontwikkelen van duurzame en toekomstbestendige oplossingen voor de huidige vraagstukken.

Hij is op zijn best als projecten ingewikkeld en complex zijn. En snapt als geen ander duurzaamheidsdilemma's van mondiale grondstofstromen.

RONALD

Ronald Hiel, managing partner Landbouw en Internationale Ketens, is als boerenzoon gepassioneerd door alles wat met de agrosector te maken heeft. Hij maakt zich sterk voor een duurzame landbouw, waar boeren een goede boterham verdienen.

Hij is op zijn best als projecten ingewikkeld en complex zijn. En snapt als geen ander duurzaamheidsdilemma's van mondiale grondstofstromen. Zijn meest recente succes is het aanjagen van het Deltaplan Biodiversiteit. Dat project heeft zijn visie op de landbouw aangescherpt. Ronald geeft aan dat we bij de transitie in de landbouw uit moeten gaan van de wetmatigheden van de natuur. Alleen met een natuurinclusieve bedrijfsvoering kunnen we omschakelen naar een toekomstbestendige landbouw.

Wanneer hij vooruitkijkt ziet hij kansen om grote stappen te zetten. De landbouw staat internationaal voor een complexe transitie. "Bij S&P werken we meestal aan zware en urgente dossiers, maar door dit te doen met een team dat optimistisch is over onze toekomst, zetten we concrete stappen."

Terugkijkend op al die jaren S&P is Ronald van mening dat we trots mogen zijn. De maatschappij zal in de toekomst verder polariseren, maar hoe die uiteindelijk vorm krijgt is aan onszelf. Hij vindt dat banen die momenteel ondergewaardeerd zijn (denk aan boeren en leraren) weer de waardering moeten krijgen die ze verdienen. Mede daardoor zou Nederland een proeftuin voor de wereld kunnen blijven.

'96

> 8 MEDEWERKERS IN DIENST

'97

> WERK OP CRISISBIJSTAND EN RECALLS >

LANDBOUWLAND BOUWLANDBO ANDBOUWLAND IDBOUWLANDE BOUWLANDBOU

Wij helpen onze klanten de landbouw van de toekomst te realiseren. Samen werken wij aan het sluiten van kringlopen, het realiseren van klimaatdoelen, het onafhankelijker worden van chemische gewasbescherming en het realiseren van een natuurinclusieve landbouw. Landbouw die goed is voor mens, dier en natuur.

Vervolgens helpen wij bij het creëren van extra marktwaarde en maatschappelijke waardering voor deze duurzaamheidsprestaties.

'98

> BOEK: TUMULT OM TRANSGENEN

> EERSTE MAATSCHAPPELIJK CAFÉ

>

Zijn grondstofketens korter, transparanter en rechtvaardiger geworden?

De afgelopen 25 jaar is de vraag naar transparantie in de keten sterk gestegen. Mede door schandalen als de BSE-crisis willen we beter weten waar ons voedsel vandaan komt en door wie het geproduceerd is. Het verbeteren van mensenrechten, zoals arbeidsomstandigheden en een leefbaar loon, heeft de vraag naar sociale transparantie in de keten doen groeien.

Het aandeel gecertificeerde producten stijgt ieder jaar weer en er zijn tal van initiatieven om de keten te verkorten. Deze maken de keten niet alleen

inzichtelijker, maar maken het ook makkelijker boeren een rechtvaardigere prijs te betalen.

Wij voorzien dat de vraag naar transparantie en kortere ketens snel toe zal nemen. De eerlijke prijs wordt de standaard; negatieve effecten voor milieu en dier kunnen niet meer worden afgewenteld en zitten in de prijs besloten. Kennis over de producent en de herkomst van een product is essentieel. Door technologieën als blockchain is radicale transparantie in internationale ketens tegenwoordig mogelijk.

DE MENS IN KOFFIE

Het verbeteren van de sociale omstandigheden van koffieboeren stond centraal in ons werk voor UCC Coffee (voorheen De Drie Mollen), Pelican Rouge Coffee Roasters, Koffie en Thee Nederland, Max Havelaar, Hivos en vele anderen.

ZICHT OP DE KETEN

Voor het CBL maakten we inzichtelijk waar producten zoals uien, appels en tomaten die in Nederland geteeld zijn, terechtkomen. Daaruit bleek dat maar een klein deel in de Nederlandse retail belandt.

BLOCKCHAIN

Met ons in-house digital team ontwikkelen we blockchainapplicaties voor grondstofketens. Zo bouwen we samen met Oxfam Novib aan BlocRice.

> VERHUIZING NAAR KONINGINNEGRACHT

> PLATFORM BURGERPARTICIPATIE OPGEZET

Is de landbouw klimaat-vriendelijker geworden?

De mondiale stijging van de temperatuur maakt pijnlijk duidelijk dat ook onze landbouw verder moet verduurzamen.

De afgelopen decennia zijn er tal van initiatieven geweest om dit te realiseren. Van zonnepaneel tot windmolen en van biovergister tot mestinjector: de ontwikkelingen zijn overal in het land zichtbaar. De Nederlandse uitstoot is tussen 1990 en 2014 van 222 naar 187 Mton CO₂-equivalenten gedaald. De land- en tuinbouw had in 1990 een aandeel van 15 procent in de landelijke uitstoot van broeikasgassen. Ondanks enorme productiegroei van de sector is dit aandeel licht gedaald naar 14 procent in 2014.

Met het ratificeren van het Parijs-klimaatakkoord in 2017 heeft Nederland zich gecommitteerd aan de afspraak om de wereld niet verder te laten opwarmen dan 1,5 of maximaal 2 graden boven het pre-industriële tijdperk. Het kabinet Rutte III zet een stap verder: zij ambieert een reductie van 49 procent in 2030 en 95 procent in 2050, zoals in het Nationaal Klimaatakkoord en de Klimaatwet is beschreven. De sector heeft de ambitie om 6 Mton CO₂-equivalenten te reduceren.

Voor de land- en tuinbouw betekent dit maatregelen als energiebesparing en -opwekking, goed bodem- en voermanagement, precisiebemesting, grondgebondenheid in de melkveehouderij, nieuwe stal- en mestopslagsystemen, kringlopen sluiten en stimuleren van het inzetten op extensieve en/of biologische teelt met een hogere kwaliteit van het eindproduct. Kortom, het zoeken naar een optimum tussen technologie, ecologie en economie, met oog voor de boer en het dier.

MVO COMMUNICATIE

Wij helpen tal van bedrijven bij het ontwikkelen van een passend en ambitieus MVO-beleid, de implementatie en de communicatie daarvan. Doel is steeds het enthousiasmeren van de medewerkers, het betrekken van de stakeholders en het behalen van milieuresultaten. Wij zorgen dat een MVO-verslag voldoet aan de nieuwste GRI-standaarden. Zo zijn ondertussen meer dan 100 verslagen door ons geproduceerd.

SMART FARMING

Internationaal zijn we actief in projecten waar technologie en het gebruik van data centraal staan in het verduurzamen en digitaliseren van de landbouw. Denk aan satelliet gestuurde precisielandbouw. Communicatie, kennisdisseminatie en het bouwen van ecosystemen zijn ons inziens cruciaal om van elkaar te leren. Projecten als loF2020, SmartAgriHubs en Seramco zijn daar bij uitstek voor bedoeld.

SCHONE BRONNEN

Schone bronnen, een samenwerking tussen de waterschappen, drinkwaterbedrijven en gewasbeschermingsmiddelensector hebben de basis gelegd voor het beleid inzake de vermindering van het gebruik van die middelen in en langs waterlopen. Bewustwording, zelfregulering en wetgeving gingen hierbij hand in hand.

Draagt de landbouw bij aan de natuur en biodiversiteit?

In de afgelopen 25 jaar is de biodiversiteit op het platteland en in de natuurgebieden enorm gedaald. Ondanks tal van experimenten zoals de vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, inzaaien van bloeiende akkerranden en weidevogelbeheer. Het accent in de bedrijfsvoering en de inrichting van het land lag op het produceren van veel voedsel voor een lage prijs. Tal van diersoorten dreigen uit te sterven of worden zeldzaam.

Natuurorganisaties hebben het bewustzijn van het belang van biodiversiteit en natuur vergroot. Ook de landbouw is zich steeds meer bewust van zijn taken in voedselvoorziening, beheer van het cultuurlandschap en behoud van de natuur. De maatschappelijke discussie gaat over verdienmodellen en verantwoordelijkheden.

Een hersteloperatie op biodiversiteit is noodzakelijk. De natuur in Natura 2000 gebieden dient gerevitaliseerd te worden. Natuurinclusieve voedselproductie wordt in onze verstedelijkte delta een randvoorwaarde. Al was het alleen maar omdat natuur en een mooi landschap door steeds meer burgers gewaardeerd worden. Kringlooplandbouw past goed bij dit streven.

Wij brengen partijen bij elkaar in het Deltaplan Biodiversiteitsherstel.

MINISTERIE VAN LNV

Voor het Ministerie van LNV hebben we tal van workshops georganiseerd rondom het thema landbouw en natuur. Met experts, consumenten, bedrijven en ambtenaren. Steeds weer met als doel meer begrip voor elkaar te creëren om zo stappen te zetten naar meer natuur en herstel van de biodiversiteit.

ZUIVEL IN BEELD

De melkveehouders van Royal FrieslandCampina beheren gezamenlijk een heel groot deel van ons landschap. Al sinds de start van ons bureau is Royal FrieslandCampina onze klant. We hebben hen ondersteund bij de introductie van weidemelk en PlanetProof Melk, waarbij verduurzaming van de landbouw, herstel van de natuur en een meerprijs voor de melkveehouder centraal staan. Beide introducties waren succesvol.

› LID EUROPEES CRISIS NETWERK

› 7 TRAINEES VOLGEN SAMEN TRAINEEPROGRAMMA ›

JOOST

Joost Schuttelaar, managing partner bij S&P en oprichter H5mag is van kinds af gefascineerd door de tech sector. Hij vindt dat digitale toepassingen de mens dienen te respecteren en kiest bij voorkeur voor open source. Zijn belangrijkste successen zijn het ontwikkelen van een blockchain voor rijst, het mediaplatform H5mag en de digitale versie van National Geographic Explorer voor Amerikaanse kids.

Joost maakt zich hard voor een duurzame wereld. Hij vraagt zich daarbij af of we niet al te laat zijn met het oplossen van het klimaatprobleem. Daarbij liggen wat hem betreft alle opties open, inclusief kernenergie en geo-engineering. Zijn klassieke huis uit 1885 heeft hij verduurzaamd met de meest innovatieve isolatiematerialen, zonnepanelen en domotica. Hij is dan ook blij met de start van een groep binnen S&P specifiek gericht op energietransitie. Joost vindt persoonlijke veranderingen mooi, maar je bereikt veel meer door in een team van experts te werken aan verduurzaming van de wereld. Een multiplier effect op je persoonlijke impact. Software heeft ook zo'n multiplier, wat je met een klein team maakt kan gebruikt worden door miljoenen gebruikers. De consultancy van de toekomst is volledig geïntegreerd met digitale tools. Hierdoor heb je een multiplier van software x experts. Over 10 jaar zal tech een nog veel grotere rol gaan uitmaken. "De interface tussen mens en machine vervaagt. In feite zijn onze hersens nu al wereldwijd vervlochten met elkaar. Nu nog via de lage bandbreedte van duimen op een touchscreen en social media, straks via AR en later wellicht via Neuralink."

De interface tussen mens en machine vervaagt. In feite zijn onze hersens nu al wereldwijd vervlochten met elkaar.

EDWIN

Edwin Hecker, managing partner en verantwoordelijk voor het kantoor in Brussel, maakte 10 jaar geleden de stap van Rijksoverheid naar consultancy. Van directeur Bureau Bestuursraad bij het ministerie van LNV, omringd door 2 secretaresses, naar zelf achter de laptop bij S&P. Door 6 jaar voorzitter te zijn geweest van het internationale comité Codex Alimentarius, voedseladditieven en contaminanten heeft Edwin veel Europese relaties.

Hij floreert bij prestigieuze EU-projecten zoals Internet of Food & Farms, Seramco en SmartAgriHubs. Daarnaast helpt Edwin een progressieve groep farmabedrijven met hun maatschappelijke positionering en het accessible en affordable maken van geneesmiddelen. Edwin ziet duurzaamheid en gezondheid als mondiale issues. Nederland moet het

Mijn grootste succes is het opbouwen van het Brusselse kantoor met prestigieuze EU-projecten.

natuurlijk goed doen, maar blijft een stip op de aardbol. Wereldwijd maatregelen treffen is cruciaal om verder te komen. Technologie speelt hierbij een sleutelrol.

De grootste passie van Edwin ligt bij de gezondheid van mensen. Gezonde zorg vraagt om een transitie in de hele sector. Om dit mogelijk te maken is professionele communicatie essentieel.

Binnen het bureau proef je het werkplezier en de professionaliteit. Zijn specialiteit is de customized intimacy approach. Een uiterst persoonlijke benadering van klanten waarbij we de cultuur, de business en het dossier als het ware doorleefd hebben. Samen met de klant helpen we de samenleving verder en versterken we tegelijkertijd de business.

HET BUREAU

ABYGAIL GEURTS AD NAGELKERKE ALETTA KRAMER
ALETTA SCHENKEVELD ANDREA DELORENZI ANNEMARIE
LECLERCQ ANOUK BOERMAN ANTONIE PRONK BAS VERWEIJ
BEATE ROFAGHA BRAM PIJPER BRAM UEFFING CARLA KIVITS
CASPER ZULIM DE SWARTE CORLISSA VAN LOHUIZEN DEBBIE
AGNES DENNIS HULST EDWIN HECKER ESTELLE COOL ESTHER
OLDENHUIS FRANÇOIS LIENARD FREYA HIEMSTRA HARRY
KAGER IVO VAN WILLIGEN JELLE DE JONG JILDAU WIELINGA
JOHANNA JUNKER JOOP EHRHARDT JOOST SCHUTTELAAR
JUDITH KLAUWERS - DIKKEN JUDY KOPPENJAN JULIETTE VAN
NOORT JUP VAN 'T VELD KAREL VAN DEN BRINK KARIN VAN
DOOREN LÉON JANSEN LISA BOTTEMA LISA DON LORENA
VAN DE KOLK LOTJE VAN DE POLL MAARTEN HAZEWINKEL
MAARTEN VAN DE WETERING MADELEIN VAN DER VELDEN
MAHMOUD ALREFAAI MANUEL WINTER MARCEL SCHUTTELAAR
MARJOLEIN VAN DER SPIEGEL MARK HAGE MARLIJN HENSKENS
MAUD THEELEN MICHELLE JONGENBURGER MICHELLE VAN
DER HARST MYLÈNE DE BRUINE NIENKE MEIJER NOORTJE
REESTMAN NOREENTER BEKE OLIVIER PATRIE PASCAL KUIPERS
PATRICK REIJNEN PAUL EINERHAND PETER THIJSSSEN PIETER
VAN KUILENBURG RENSKE SOLKESZ RICHARD HEINS RONALD
HIEL RUBEN VAN POPERING SANNE HEIJNEN SANNE MEERMAN
SOFIE VAN ROOIJ STANISLAS DEMEESTERE SUZANNE VAN DER
PIJLL TIJMEN DE VRIES VERA GELING WING LONG LAM YNSKE
VAN ZUNDERT

VOEDINGVOEDINGVOEDING VOEDINGVOEDINGVOEDING VOEDINGVOEDINGVOEDING VOEDINGVOEDINGVOEDING VOEDINGVOEDINGVOEDING

Duurzaam en gezond zijn dé trefwoorden als het om verantwoorde voeding gaat. Samen met onze klanten werken wij aan gezonder voedsel, dat niet alleen voor de happy few beschikbaar is. Voorzien van eerlijke communicatie, helder en niets verhullend.

Er zijn meerdere wegen naar meer gezond en eerlijk geprijsd voedsel. Wij helpen klanten vooruit door deze ambities om te zetten in business. En samen te zoeken naar aantrekkelijke proposities voor de consument. Passend bij de trends en smaken van deze tijd: plantaardig, gemakkelijk, lekker en innovatief.

'06

> VERHUIZING NAAR DE ZEESTRAAT

> ORGANISATIE WERELDVOEDSELDAG

>

Is het dagelijks eten gezonder geworden?

De afgelopen 25 jaar heeft eten een steeds centralere plek gekregen in ons dagelijks leven. We koken weliswaar steeds minder, maar discussiëren er meer over dan ooit. Ondanks de totale verandering van ons voedsellandschap, eten we nog steeds ongeveer dezelfde hoeveelheden eiwitten, vetten en koolhydraten, suiker en zout. De vleesconsumptie blijft stabiel hoog, de groenteconsumptie veel te laag. De hoeveelheid transvetzuren - slecht voor het hart - is gelukkig wel fors gedaald.

Voedselpatronen zijn drastisch gewijzigd; we eten meer dan ooit buiten de deur en thuis vooral gemakkelijk. En net zo

makkelijk Mexicaans, vegetarisch als stamppot. Het aanbod vers en gezond krijgt in de supermarkt veel meer ruimte. Tegelijkertijd is ongeveer 70 procent van het voedsel in de supermarkt bewerkt. Met al deze voedselimpulsen is het niet verwonderlijk dat overgewicht en diabetes type II een steeds groter probleem aan het worden zijn.

Komende jaren moeten we echt werk maken van zaken zoals productverbetering, voedselkeuzelogo's en nudging. Zodat de consument automatisch de gezonde keuze maakt. Daarnaast is prijsdifferentiatie een noodzakelijk instrument om gezonde voeding te stimuleren. Een dieet gebaseerd op plantaardige eiwitten werkt positief op de gezondheid en is nog duurzaam ook. Het aanbod in de horeca blijft hier helaas ver op achter. Door kinderen schoollunches te bieden krijgen ze niet alleen gezond eten, maar leren ze er ook nog over.

HET VINKJE

Wij voerden het secretariaat van het Vinkje: een logo dat in één opslag laat zien of een product voldoet aan strenge criteria rondom suiker, zout en vet. In 10 jaar tijd zijn duizenden producten verbeterd. Het Vinkje is gestopt en wordt binnenkort opgevolgd door het internationale systeem Nutri-Score.

EFSA DOSSIERS

Nieuwe voedingsmiddelen mogen pas op de markt na een uitgebreide EU-veiligheidstoetsing. Wij helpen organisaties deze novel foods dossiers op te stellen. Bijvoorbeeld voor insecten. Daarnaast stellen we EU-dossiers voor gezondheidsclaims op, om de bewijsvoering voor daadwerkelijke gezondheidseffecten rond te krijgen. En we checken etiketten en reclameuitingen voor retail en voedingsmiddelenfabrikanten, om er zeker van te zijn dat wat ze zeggen ook daadwerkelijk klopt.

AANBOD TIJDENS DAGJE UIT

Door het voedingsaanbod te veranderen in gelegenheden waar veel mensen (vooral kinderen) komen, kun je snel veel gezondheidswinst behalen. Daarom werken we graag met bedrijven als Albron en Eurest en ondersteunen we JOGG met Gezond Uit, een initiatief voor een gezond, lekker en leuk dagje uit in dierentuinen, attractieparken en musea.

Zijn we ons voedsel duurzamer gaan verpakken?

In de afgelopen 25 jaar zijn we alle verpakkingen van voedsel gaan optimaliseren op gemak, zichtbaarheid en houdbaarheid. De merkbeleving en marketing krijgen alle aandacht. Recyclingpercentages van glas, papier en metalen stijgen tot boven de 80 procent. Ook drankkartons kunnen tegenwoordig in alle gemeenten worden ingeleverd. Het aantal hervulbare verpakkingen is nog steeds marginaal.

Plastic is het dominante verpakkingsmateriaal. De plastic soup heeft het bewustzijn bij de burger over de vervuiling op scherp gezet. Van macro- tot microplastic. In een supermarkt liggen nu zo'n 600 verschillende soorten. Door hun diversiteit is het niet verbazingwekkend dat deze verpakkingen in de afvalfase lastig te recycleren zijn. Effectieve plastic recycling komt niet boven de 20 procent. Biologisch afbreekbare verpakkingen compliceren het beeld nog verder.

Vermindering van het gebruik van plastic verpakkingen is essentieel. We moeten komen tot een sanering van het aantal soorten plastic zodat enkel die soorten die goed gerecycled en opnieuw gebruikt kunnen worden, overblijven. Dat betekent toewerken naar minder en mono. Geen verpakking, een herbruikbare of een hernieuwbare verpakking heeft dan ook de voorkeur. Statiegeld maakt een comeback.

VERPAKKINGEN

Ieder materiaal heeft zo zijn voordeel: blik, aluminium, papier, golfkarton, plastic en drankkartons. Steeds waren wij degenen die de LCA's vertaalden naar heldere statements, te gebruiken voor communicatie en bewustwordingscampagnes.

KENNIS- INSTITUTEN

Vaak kwam de vraag op wat dan duurzamer is. Een van onze eerste projecten was daarom het opzetten van Milieu Centraal, zodat er onafhankelijk antwoord gegeven kon worden. Later hebben we ook het Kennisinstituut Duurzaam Verpakken geholpen bij een vliegende start.

VERPAKKINGS- BELEID

Voedselproducenten, retailers en foodservice bedrijven kloppen na al die jaren nog steeds bij ons aan om hun verpakkingsbeleid op te zetten, te implementeren en hun verpakkingen te laten toetsen op duurzaamheid en impact. Wij leggen het accent op respectievelijk minder, herbruikbaar en recyclebaar.

Zijn we een eerlijkere prijs gaan betalen voor ons voedsel?

Net zoals 25 jaar geleden geven we nog steeds erg weinig geld uit aan voedsel. Ook ten opzichte van andere Europese landen is dit laag. De oorzaak ligt in effectieve landbouw, de import van goedkope grondstoffen en een buitengewoon efficiënte retail sector. De landbouwsubsidies op suiker en andere producten zijn langzaam maar zeker afgebouwd. Boeren en kleine producenten hier, maar ook in andere werelddelen, verdienen te weinig.

True pricing noemen we de systematiek van eerlijke, inclusieve beprijzing. Het begint een breder geaccepteerd begrip te worden. Steeds duidelijker wordt dat kosten rond milieu, dierenwelzijn en

arbeid in de prijs meegenomen dienen te worden. Zodat negatieve effecten geminimaliseerd worden en inclusieve en fatsoenlijke producten de norm zijn. Marktwerkingsregels zijn soms een serieuze hindernis.

Transparantie in de keten geldt niet alleen voor de wijze van productie, maar ook voor de prijs die door de gehele keten heen loopt. Instrumenten als het Fairtrade keurmerk Max Havelaar of blockchain kunnen daarbij ondersteunen. We zullen er langzamerhand aan moeten wennen om iets meer te gaan betalen voor ons voedsel, zodat een fatsoenlijke prijs voor iedereen in de keten binnen bereik komt.

PLUS & FAIRTRADE

Onze klant PLUS verkoopt al 8 jaar alleen maar Fairtrade bananen. Ook alle koffie, thee, cacao, rijst en sinaasappelsap zijn Fairtrade. Door een gedegen MVO-beleid met pijlers op het gebied van biologisch, verpakkingen, klimaat, lokale betrokkenheid en voedselverspilling, is PLUS al 5 jaar op rij met de titel van Meest Verantwoorde Supermarkt beloond.

LEEFBAAR LOON MET DE ALIGN TOOL

ALIGN is een guidance tool voor agro-foodbedrijven. Een startpunt om gericht te werken aan het bieden van leefbaar inkomen/loon. Het ALIGN-platform is een samenwerking tussen Fairfood, Hivos, Rainforest Alliance en GIZ.

SMART FOOD ALLIANCE

Een groep vooruitstrevende middelgrote agrofoodbedrijven heeft zich verenigd in de door ons opgerichte Smart Food Alliance. Zij komen een aantal keer per jaar bij elkaar om kennis te delen en stil te staan bij kansen en belemmeringen van de voedseltransitie. Met elkaar en de overheid.

› JOGG KOMT BIJ ONS IN HUIS

› FOODTRENDS PRESENTATIE TIJDENS ONS TREND DINER ›

AD

Ad Nagelkerke, managing partner Food Compliance, kent de issues van nieuwe voedingsmiddelen en noodzakelijke wetgeving van haver tot gort. Hij zorgt er samen met collega's voor dat novel foods zoals insecten, bietenloof en zeewier veilig en succesvol op de markt komen.

Als zoon van een café-eigenaar weet hij elke gesprekspartner te doorgronden. Hij is op zijn best bij een voedselcrisis. Ad wil door gedrag overtuigen. Dat zie je terug in zijn persoonlijke leven. Elke dag loopt hij van station Den Haag Hollands Spoor, dwars door de stad naar het kantoor aan de Zeestraat. En weer terug. Goed voor het lijf en voor een moment van reflectie.

Hij vindt dat S&P gedreven wordt door de enthousiaste en gemotiveerde medewerkers en is trots leiding te geven aan een groep young professionals. Geld is voor hem geen doel maar een

Zijn passie is vooral het transparanter maken van communicatie rondom voedsel richting de consument.

middel. Hij is daarom blij dat S&P als coöperatie is georganiseerd. De combinatie van kennis en communicatie is het unique selling point van het bureau. Hij ziet communicatie verder verschuiven naar visueel. Over een aantal jaren hebben we geen toetsenbord meer, maar is alles spraak en gebaar gestuurd.

Hij vindt de rol van een kader stellende overheid cruciaal, zeker gezien zijn vrees voor een samenleving die verder polariseert. Dappere besluiten zijn soms nodig, zoals bijvoorbeeld de invoering van een suikertaks of toelating van de CRISPR-Cas technologie.

Werken aan een duurzame en gezonde wereld is altijd al de rode draad.

MARCEL

Marcel Schuttelaar is voedingskundig ingenieur en idealistisch ondernemer. Na 50 succesvolle landelijke actiecampagnes voelde hij dat er meer nodig was. In 1995 startte hij Schuttelaar & Partners. Het eerste bureau dat is opgericht om het bedrijfsleven op zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid te wijzen en die in business om te zetten. Marcel vervult de rol van coach binnen S&P, begeleidt start-ups, platforms en is columnist. Hij heeft haast.

Werken aan een duurzame en gezonde wereld is de rode draad in zijn leven. Onrechtvaardigheid maakt hem boos. "Als mens blazen we het ecosysteem aarde op. Momenteel zitten we rond het kantelpunt, wat betekent dat de tijd om te corrigeren zeer beperkt is."

Hij is apetrots op de bouw van Schuttelaar & Partners. Het bureau heeft tal van bijzondere projecten gedaan, waaronder de oprichting van de Noordzeeboerderij en de Smart Food Alliance. De succesfactor van het bureau is de focus op kennis. Onder het credo Science, Society, Sense. De komende tijd wil Marcel meer stelling nemen. In deze complexe samenleving is er een diep verlangen naar een duidelijke route.

Volgens Marcel zijn er twee knoppen om aan te draaien. Financiële systemen moeten worden aangepast. Duurzame en gezonde keuzes moeten de goedkope opties zijn. Ten tweede moet de samenleving zijn verbondenheid en het gezamenlijke terugwinnen. Mensen zijn en blijven immers sociale wezens die samen veel sterker staan.

› **START BUREAU IN WAGENINGEN**

› **VAN DGA NAAR COÖPERATIE MET PARTNERS**

Leven we langer in goede gezondheid?

Vijfentwintig jaar geleden was de gemiddelde kans om 5 jaar na diagnose kanker nog in leven te zijn 50 procent. De helft dus. Voor een patiënt die in 2011 de diagnose kanker kreeg bedroeg die kans 63 procent. Dit toont de vooruitgang die is geboekt door betere diagnostiek, nieuwe geneesmiddelen en betere zorg en nazorg voor kankerpatiënten. We kunnen dus steeds meer betekenen voor de patiënt. Dit geldt ook voor andere gebieden van medische zorg, in en buiten Nederland. In 2000 werd het wereldwijde aantal doden als gevolg van hiv en aids geschat op 1,4 miljoen. In 2018 is dat teruggebracht tot 770.000.

De progressie in 25 jaar is dus aanzienlijk. Toch zitten we nog midden in het oog

van de storm. Kanker is in Nederland uitgegroeid tot de belangrijkste doodsoorzaak. Er is een slepende discussie over de kosten en beschikbaarheid van geneesmiddelen. De ebola epidemieën in West-Afrika laten zien dat infectieziekten nog altijd een grote bedreiging zijn voor de mondiale volksgezondheid.

Door de niet aflatende drang om deze uitdagingen het hoofd te bieden, blijven universiteiten, biotech- en farmabedrijven innoveren. Maar medische innovatie wordt vaak begroet met scepsis. 'Vaccins zijn overbodig'. 'Behandelingen afgestemd op de patiënt zijn te duur'. Het tweaken van de menselijke code wordt variërend gezien als heilige graal of een doos van Pandora. Om medische uitdagingen met succes het hoofd te bieden, is draagvlak van alle betrokkenen noodzakelijk. In gesprek blijven, ofwel een stakeholderdialoog, is cruciaal.

KINDERMIS- HANDELING EN HUISELIJK GEWELD

Hoe zorg je ervoor dat het signaleren van kindermishandeling en huiselijk geweld onderdeel wordt van de opleiding tot leraar of zorgverlener? Een campagne laat het speciaal voor zorgverleners en docenten in het onderwijs zien. Het creatieve concept 'Wie ziet straks het echte verhaal', schetst het beeld van kwetsbare personen die in aanraking komen met huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit is helaas niet altijd makkelijk te constateren. De campagne laat zien hoe professionals 'het echte verhaal' eerder kunnen signaleren en hier adequater op kunnen reageren.

MATERIALITEITS- SCAN

Een materialiteitsanalyse is een stapsgewijze benadering om de meest relevante onderwerpen te identificeren, bijvoorbeeld over gezondheid, vanuit een bedrijfs- en vanuit een stakeholderperspectief. Onze online materialiteits-scan structureert de gegevensverzameling, biedt diepgaande inzichten door ingebouwde analyse tools en verbetert de algehele betrouwbaarheid van de resultaten en legt daarmee de basis voor een stakeholderdialoog.

EMBRYO EN GEN CEL THERAPIE

Nieuwe innovaties brengen soms ook ethische discussies met zich mee. Hoe weeg je bijvoorbeeld de beschermwaardigheid van een menselijk embryo af tegen de potentie van medisch onderzoek met deze embryo's? Voor het ministerie van VWS faciliteren we daarom een maatschappelijke dialoog over de voors en tegens van het kweken van menselijke embryo's.

Is ons gedrag gezonder geworden?

Het veranderen van gedrag is een moeilijke opgave. Zeker als de makkelijke keuzes de ongezondere zijn. Dat geldt voor ons eten, maar ook voor het oppakken van een sport of het stoppen met roken. We denken zo langzamerhand dat roken 'not done' is. Toch daalt het aantal rokers niet meer zo hard. Waar in 1995 nog 34 procent een sigaret opstak, lag dit percentage in 2017 op 23 procent. Ter vergelijking: in 1970 was dit ongeveer 60 procent.

De gevleugelde uitspraak is tegenwoordig "zitten is het nieuwe roken". Iedereen is het eens met het belang van genoeg bewegen, maar wie komt er echt aan de 2,5 uur matig tot intensief bewegen per week? Nog niet de helft van alle volwassenen. Bewegen lijkt een positief effect te hebben op leerprestaties en zorgt voor een goede conditie. Minder stress en een betere nachtrust. Voldoende redenen om te beginnen, toch?

Wij blijven ons daarom samen met onze klanten inzetten voor gezond gedrag. Dit doen we voor jong en oud en voor elke sociaaleconomische klasse. Stressklachten en chronisch slaapgebrek spelen ook onze jongste generaties parten. Voor senioren is er ook nog een wereld te winnen. Samen bewegen is een mooi wapen tegen eenzaamheid.

SAFARI FIT-FESTIVAL 55+

Hoe zorg je ervoor dat Rotterdamse 55-plussers zich bewust worden van hun vitaliteit in brede zin? Wij organiseren in 14 verschillende Rotterdamse wijken het Safari Fitfestival 55+. Lokale partners die deze doelgroep helpen vitaal te blijven, brengen wij bij elkaar. Of het nou gaat om een glucose test of over het benutten van je sportieve talenten: het Safari Fitfestival 55+ helpt je op weg.

ROTTERDAMSE DOORTRAPPERS

Soms is gezond gedrag een perfecte bijvangst. De gemeente Rotterdam wil mensen verleiden de auto in te ruilen voor duurzamer vervoer, om zo iets aan de luchtkwaliteit te doen. We bedachten de Rotterdamse Doortrappers. Want fietsen is stoer. Vooral korte autoritjes van en naar school zijn slecht voor de luchtkwaliteit. Dus gingen we aan de slag op scholen. Met succes: het percentage kinderen dat met de fiets naar school kwam steeg van 20 procent naar 35 procent.

TASKFORCE ROOKVRIJE START

Hoe ga je het gesprek aan met zwangere vrouwen over stoppen met roken? Voor zorgprofessionals die te maken hebben met aanstaande ouders is dat nog niet zo eenvoudig. De Taskforce Rookvrije Start hielp deze groep professionals door ze bij elkaar te brengen, te voorzien van facts & figures en ze te ondersteunen met e-learning. Dit was een groot succes. 1.200 van hen ondertekenden het manifest en zetten zich voortaan in voor gezonde gedragsverandering bij aanstaande ouders en hun (ongeboren) kind.

Hoe zorg je voor preventie vanaf het allereerste begin?

Voorkomen is beter dan genezen. Een gezegde dat eenvoudig klinkt, maar moeilijk in de praktijk te brengen is.

Toch is de kracht van preventie op jonge leeftijd niet te onderschatten. De eerste 1.000 dagen van een kind zijn bepalend voor zijn of haar ontwikkeling. Zo wordt al vroeg vastgelegd of een kind later stressbestendig is en wordt de kiem gelegd voor het latere voedingspatroon.

Jong geleerd is oud gedaan, dat geldt zeker voor preventie. Als we zo doorgaan hebben 2 op de 3 Nederlanders in 2040 overgewicht. Nu al is één op de acht kinderen te zwaar. Gelukkig zien we in

een toenemend aantal gemeentes succesvolle programma's om de omgeving van kinderen zodanig te veranderen dat het overgewicht afneemt.

Met het tekenen van het Preventie-akkoord zijn de doelen duidelijk: een rookvrije generatie, een flinke daling van het aantal mensen met overgewicht en het fors terugdringen van overmatig alcoholgebruik. Gebaseerd op de laatste wetenschappelijke inzichten met strategische communicatie gericht op het veranderen van de sociale en fysieke omgeving, maken wij ons sterk voor deze doelen.

» PLEIDOOI VOOR MINISTERIE VAN VOEDSEL

TAKEDA

De ziekte van Kahler komt relatief weinig voor, maar kan iedereen treffen. Op het moment van diagnose komt er enorm veel op een patiënt af. Hoe kies je uit de verschillende opties? Arts en patiënt willen dit graag in overleg samen beslissen. In opdracht van Takeda brachten we de belangrijkste stakeholders bij elkaar om de uitdagingen en voorbeelden uit de praktijk te bespreken.

VACCINS EN VACCINATIES

In veel Europese landen is het publieke debat over vaccins en vaccinaties gepolariseerd. Als neutrale derde partij luisterden wij in opdracht van het Europees Centrum voor Ziektepreventie en -bestrijding (ECDC) naar de verschillende meningen die in de discussie naar voren werden gebracht. Wij adviseerden ECDC hoe Europese burgers en zorgverleners te bereiken op een objectieve, neutrale en transparante manier. Met actuele informatie over vaccins en vaccinaties.

JONGEREN OP GEZOND GEWICHT

Jongeren Op Gezond Gewicht. De naam zegt alles. Wij zijn er trots op mede aan de basis te hebben gestaan van JOGG. Inmiddels werken 143 gemeenten met de JOGG aanpak: (integrale) samenwerking tussen alle partijen op lokaal niveau om de leefomgeving van het kind te verbeteren. In 2018 zijn er meer dan 1 miljoen kinderen bereikt. De resultaten worden steeds zichtbaarder en stemmen optimistisch. Een van de succesvolle campagnes was de jeugd aan het drinken van water te krijgen.

» OPRICHTING FOOD DEBATING NETWORK »

TIJMEN

Tijmen de Vries, sinds kort managing partner internationale voedselketens, is een strategisch denker en doener. Opgeleid als politicoloog in Berlijn, en diverse jaren gewerkt vanuit Brussel, heeft hij als doorgewinterde duurzaamheidsexpert ruim 15 jaar ervaring in complexe internationale ketens. Hij weet als geen ander hoe je op dat gebied het verschil kunt maken.

Tijmen was, voordat hij de overstap naar S&P maakte, jarenlang initiator en voorzitter van verschillende verduurzamingsprogramma's in de koffie- en theesector. Daar zag hij met eigen ogen wat er nodig is voor het versnellen van de verduurzaming van die internationale ketens. Die kennis benut hij nu bij de implementatie van blockchain voor een transparante rijstketen in Cambodja, het realiseren van een leefbaar inkomen voor koffieboeren in Burundi en tal van andere internationale projecten.

Juist door alle stakeholders – van boer tot consument – te betrekken en hen te voorzien van relevante en eerlijke informatie kun je het verschil maken. Tijmen past dat niet alleen toe in zijn projecten, maar ook in de samenwerking met klanten en collega's. Op deze wijze wordt onder zijn supervisie voor tal van klanten ieder jaar weer het duurzaamheidsverslag geproduceerd. Rekening houdend met de juiste richtlijnen. Met een creatieve, idealistische, maar ook zakelijke inslag. Zo brengt hij op unieke wijze inhoud en communicatie samen.

Effectieve stakeholder-communicatie is noodzakelijk voor verduurzaming van internationale voedselketens.

HARRY

Harry Kager, sinds kort managing partner duurzame land- en tuinbouw, is analytisch sterk en praktijk- en resultaatgericht. Door zijn achtergrond als boerenzoon en wonend in het landelijk gebied ervaart hij de mooie dingen en tegelijkertijd de uitdagingen in de agrarische sector. Mede daardoor, en door zijn jarenlange ervaring in het werken in die sector kan Harry als geen ander op praktische wijze vormgeven aan de noodzakelijke verduurzamingsstappen.

Voor zijn tijd bij Schuttelaar & Partners was hij steeds werkzaam in de agrarische sector; eerst bij Campina International, later in diverse functies bij LLTB, LTO Noord, ZLTO en LTO. Harry zoekt als landbouweconoom altijd mogelijkheden om agrarische ondernemers te helpen

Voor duurzaamheid en een goed verdienvermogen is een integrale aanpak nodig.

verduurzamen en tegelijkertijd het verdienvermogen te verbeteren. Hij is trots op wat hij heeft weten te bereiken op het gebied van verbrede landbouw; van zorglandbouw tot en met natuurbeheer; het staat nu overal op de agenda.

En zo is dat ook het geval bij ingewikkelde dossiers zoals over stikstof, mest en klimaat. Dossiers waarin Harry altijd oog heeft voor de gemeenschappelijke deler om samen verder te komen, voor bedrijfsspecifiek maatwerk en praktijkgerichte oplossingen die echt bijdragen. Strategie en innovatie zijn essentieel voor verduurzaming van de sector. Strategische zaken ook weer praktisch en behapbaar maken is kenmerkend voor zijn adviezen.

› S&P VERSTERKT DE COÖPERATIE

› MET TIJMEN DE VRIES EN HARRY KAGER

NOORDZEEVIS UIT SCHEVENINGEN

We verbaasden ons over het feit dat je aan het strand van Scheveningen amper vis kunt eten uit de Noordzee die aan je voeten ligt. Dit leidde tot de oprichting van Stichting Noordzeevis uit Scheveningen. Deze stichting promoot lokale vis. De korte keten staat centraal.

NOORDZEEBOERDERIJ

Om de hele wereld te voeden is het landoppervlak alleen, onvoldoende. We hebben ook de zee nodig. Een van de gezondste gewassen uit zee is zeewier. Om de teelt op de Noordzee te bevorderen, hebben we de Stichting Noordzeeboerderij opgericht. Deze nu zelfstandige stichting werkt aan een bloeiende zeewierteelt te midden van de windmolenparken op de Noordzee.

MAATSCHAPPELIJK CAFÉ

Je hebt van die onderwerpen die nog in de taboesfeer liggen. Of waarbij voor- en tegenstanders niet meer bereid zijn naar elkaar te luisteren. En soms heb je issues die zich nog onder de radar bewegen. Met het Maatschappelijk Café maken we deze onderwerpen bespreekbaar en belichten we ze van alle kanten. In de vorm van een Engels Lagerhuisdebat. Met serieuze feiten die afgewisseld worden met kolderieke humor. Waardoor de sfeer, ondanks het vaak zware onderwerp, luchtig blijft. In 25 jaar tijd hebben we er meer dan honderd georganiseerd. Altijd met succes.

20

20

Schuttelaar
& Partners

DEN HAAG

Zeestraat 84
2518 AD Den Haag
070-318 44 44

www.schuttelaar.nl

WAGENINGEN

Bronland 12-S
6708 WH Wageningen
070-318 44 44

BRUSSEL

Rue Belliard 199, bte 22
B-1040 Brussel, België
+32 2 502 2008